

UNELTE LITICE DESCOPERITE ÎNTÂMPLĂTOR ÎN COMUNA BERISLĂVEȘTI, JUDEȚUL VÂLCEA

Mariana Iosifaru¹

marianaiosifaru@yahoo.com

Nicolae Stan

Niță I. Florea

Keywords: *Neo-Eneolithic period, stone tools, Vâlcea county.*

Summary: *The six artifacts accidentally discovered in the villages Berislăvești, Dângești, Stoenеști and Robaia can be included in the Neo-Eneolithic period. The analogies are obvious to support the argument although the artifacts were not discovered in an archaeological context and they were not accompanied by other materials allowing a reliable chronology and an attribution to some certain cultures.*

Comuna Berislăvești se află în partea de N/E a jud. Vâlcea, pe partea stângă a râului Olt, la poalele de S-E ale masivului Cozia, în depresiunea subcarpatică Jiblea-Călimănești, la hotarul cu jud. Argeș. Relieful se prezintă în trepte, cu terase accesibile, locuite încă din vechime, situate în apropierea pâraurilor care o străbat: Tulburoasa, Fântâni, Glodului, Valea Țigăniei, Coisca, Sălătrucel.

Din punct de vedere arheologic, în zonă sunt cunoscute așezări neoneolitice de înălțime, dar și castrul și termele romane de la Rădăcinești², construite pe un platou dominant, la 10 km est de Olt, în anul 138 p. Chr.

De-a lungul timpului în comună au fost descoperite întâmplător mai multe topoare:

1. Sat Berislăvești, punct Vărzărie

Topor-ciocan³ din piatră (șist metamorfic), cioplit și șlefuit parțial în zona șanțului semicircular ce folosea la prinderea cozii. Are o formă plată, cu spărturi din vechime atât la muchie cât și la tăiș. După formă, greutate și scobitura șanțului, mult mai accentuată pe o latură, putea fi folosit și fără coadă. Dimensiuni⁴: L: 11,5 cm; LA: 6,4 cm; Gr. max. la muchie: 2,6 cm; L. braț tăiș: 6,25 cm; lățime tăiș: 4,3 cm; lățime șanț circular: 2,4 cm; Gt.: 0,354 kg. (Pl. I/1).

Are o formă aproape dreptunghiulară cu colțurile rotunjite și un șanț semicircular în treimea superioară, pronunțat, având lățimea uniformă. A fost descoperit întâmplător în anul 1982 pe malul pâraului Coisca, în malul de pe partea stângă a acestuia, în punctul Vărzărie, situat în apropierea mănăstirii Berislăvești. În zona în care a fost descoperit toporul-ciocan menționat, au fost

¹ **Mariana Iosifaru**, arheolog expert, șef secție Arheologie, Muzeul Județean "Aurelian Sacerdoțeanu" Vâlcea.

² Tudor 1958, p. 246, 263; Vlădescu 1986, p. 62-65.

³ Iosifaru, Stan 2011, p. 17-20, Pl. I/1.

⁴ Utilizăm următoarele prescurtări: L: lungime, LA: lățime, D: diametru; Gr: grosime; Gt: greutate.

descoperite fragmente ceramice aparținând culturii Glina. Piesa ar putea aparține purtătorilor acestei culturi.

În cercetările de teren⁵ făcute în zonă, în anul 2006, s-a putut stabili că așezarea ocupă malul stâng al pârâului Coisca. Locul este cunoscut și sub numele de *Cimitirul Țiganilor*. Fragmente ceramice aparținând culturii Glina au fost descoperite și pe *Valea Țigăniei*, în curtea școlii din satul Stoenești, pe terasa de pe partea dreaptă a drumului ce urcă spre bazinele de apă din Berislăvești și pe *Dealul Boului* din satul Rădăcinești (mai ales fragmente ceramice grosiere decorate cu găuri-buton sub buză, mici proeminente de formă conică sau brâie simple). O așezare de înălțime Coțofeni III a fost descoperită în punctul *Făgețel*, din satul Rădăcinești, pe malul stâng al pârâului Valea Vâlceanca (fragmente ceramice de uz comun decorate cu șnur răsucit sub buză și incizii). În Vâlcea au fost descoperite întâmplător ciocane-topor cu șanț de prindere a cozii la: Armășești⁶ (com. Cernișoara); Bătășani⁷, (com. Valea Mare); Căzănești⁸ (Rm. Vâlcea); Dealul Cărmizii din hotarul satului Herăști⁹ (com. Gheoroiu) și Mateești¹⁰ (com. Mateești). În județul Vâlcea¹¹ s-au mai descoperit încă trei topoare cu șanț de fixare a cozii, fără să fie cunoscut locul descoperirii (unul pierdut, două în colecția muzeului).

Cele mai multe descoperiri de ciocane-topor cu șanț de prindere a cozii sunt cunoscute în Oltenia, dar ele nu lipsesc nici în alte zone ale României. În Oltenia, unelte asemănătoare au fost descoperite în județul Gorj¹², precum și în județele Dolj¹³, Mehedinți¹⁴ și Olt¹⁵. Cele mai multe piese au fost descoperite întâmplător, doar cele două ciocane-topor de la Brăneț, jud. Olt, au fost găsite în complex închis (locuință) sau în nivel Glina. Ciocane-topor cu unul sau două șanțuri de prindere a cozii au fost descoperite pe un spațiu vast, din Insulele Britanice până în Asia, din Scandinavia până în Africa¹⁶, și sunt datate din eneolitic până în prima vârstă a fierului, fiind folosite mai ales în minerit dar și ca zdrobitoare de silex, de oase, la tăiat lemne sau la prelucrarea pieilor¹⁷.

⁵ Cercetări de teren: M. Iosifaru și Marius Mihai Drăgan, septembrie 2006.

⁶ Petre-Govora 1968, p. 280; *Idem* 1995, p. 33; Schuster 1998, p. 114; Tulugea, Blăjan 2009, p. 41.

⁷ Tulugea, Blăjan 2009, p. 41.

⁸ Petre-Govora 1968, p. 279-281, fig.1/1-2; *Idem* 1995, p. 33, fig.1/1-2. Schuster 1998, p. 114, fig.6/1; Tulugea, Blăjan 2009, p. 41.

⁹ Blăjan, Panait 2007, p. 12-14.

¹⁰ Petre-Govora 1968, p. 280-281, fig.2; *Idem* 1995, p. 33, fig.1/2; Schuster 1998, p. 115; Tulugea, Blăjan 2009, p. 41.

¹¹ Berciu 1939, p. 88, fig. 103/1; Tulugea, Blăjan 2009, p. 40-43, fig.1-2.

¹² Gherghe 1987, p. 159-165.

¹³ Berciu 1939, p. 87, fig.103/3-104/1,6.

¹⁴ *Ibidem*, p.87-88, fig.104/4-5,8; *Idem* 1953, pl. XIIB/2; *Idem* 1961, p. 231.

¹⁵ Ulanici 1975, p.61, pl. 2/2; *Idem* 1981, p.26, fig.2/3.

¹⁶ Moscalu 1981, p. 141-144; Schuster 1998, p. 113-144.

¹⁷ Fântâneau 2007, p. 24.

2. Sat Berislăvești

Topor dublu (bipen) din piatră (gresie) de culoare cenușie, cu gaură de înmănușare, descoperit de Căpruci Ion, în anul 1982, pe marginea drumului comunal, în pietrișul adus pentru balastarea drumului din albia pârâului Coisca (între Scăuieni și Berislăvești-Lunca).

Dimensiuni: L: 12,2 cm LA: 4,7 cm D: 2,2 cm; Gr:2,95 cm; Gt: 0,242 kg. Prezintă urme de arsură pe una din fețe (Pl.I/2).

E. Comșa¹⁸ consideră topoarele duble (bipene) mai degrabă arme și nu unelte propriu-zise, fiind folosite o perioadă scurtă de timp la sfârșitul neoliticului.

3. Sat Dângești, punct Poiana Preotesii

Topor miniatural din piatră de culoare gălbuie cu inserții maronii, frumos șlefuit, descoperit de Niță I. Florea, în vara anului 1993, în apropierea izlazului din satul Dângești. Toporul a fost donat muzeului prin actul de donație nr. 902 din 09.11.1993 și are nr. de inventar 314. Muchia este rotunjită, tăișul oblic și lățit cu ușoare urme de spărturi recente și o perforație circulară, cu urme de spărturi pe una din fețe. Forma, dimensiunile reduse ca și greutatea pot constitui indicii că piesa a fost probabil o amuletă (?) sau podoabă (pandantiv?). (Pl. I/4). Dimensiuni: L: 5 cm ; LA: 3,45 cm; lățime lamă: 3,61 cm; D: 1,6 cm ; Gr: 3,3 cm; Gt.:0,100 kg.

4. Sat Stoenesti, punct Richeru

Topor de piatră șlefuită, cu gaură de înmănușare, descoperit în anul 1984 de prof. Stan Nicolae, pe terasa joasă de pe partea dreaptă a pârâului Coisca, aproape de confluența pârâului Valea Scăuienilor cu Tulburoasa. Are culoare neagră cu inserții maronii. Formă de navă pentagonală, lățită la tăiș. Toporul are pereții interiori șlefuiți. Muchia ovală, tăișul intens folosit, cu o perforație circulară aproape mediană. Dimensiuni: L: 9,95 cm; LA în dreptul orificiului: 4,6 cm; D: 2,1 cm; Gt: 0,426 kg.; lățime lama 4,8 cm, muchia ovală: 3,8 x 1,4 cm; braț muchie: 3,75 cm; braț opus: 3,4 cm; Gr. maximă: 4,9 cm (colecție particulară, Pl. I/3).

În județul Vâlcea topoare asemănătoare au fost descoperite la Fumureni-Dealul Sîlii, com. Lungești¹⁹, în comuna Popești²⁰, punctul Băjenie sau În Față și în satul Urși, punctul La Blocuri. Analogii: Habic²¹, Aiton²², Biia²³, Zlatna²⁴, Șieu Odorhei²⁵, Roșu²⁶, Livezile²⁷, Rogojeni²⁸, Șieu-Odorhei²⁹.

¹⁸ Comșa 1972, p. 259, fig.12.

¹⁹ Căpătaru 2006, p. 20, 27, fig. 7/1.

²⁰ Benea et alii 2009, p. 16-17, Pl.II/1, Pl.III/1; *Ibidem*, Pl.III/2-3,Pl.IV/3.

²¹ Berciu, Berciu 1949, p. 39, fig. 30.

²² Blăjan, Cerghi 1978, p. 135, fig. 5/1.

²³ Blăjan,Tatai-Baltă 1978, p. 13, fig. 14/2,4.

²⁴ Lipovan 1985, p. 17-18, fig. 2/1.

²⁵ Dănilă, Marinescu 1974, p. 19, pl. VI/2 și XIX/8.

²⁶ *Ibidem*, p. 17, pl. VII/2 și XIX/3.

²⁷ *Ibidem*, p. 20, pl. XV/6 și XIII/4.

²⁸ Dragomir 1970 p. 504, fig. 1/5 și fig. 4/1.

5. Sat Robaia, punct *Pârâul Morii*

Alte două topoare³⁰, cu gaură de înmănușare, au fost descoperite de Gh. Iorga în anul 1970 (acum dispărute). Dimensiunile sunt redată în desenul păstrat în lucrarea prof. Stan Nicolae. Alte detalii sunt greu de precizat (Pl. I/5-6).

Toate artefactele de pe raza comunei Berislăvești nu au fost descoperite într-un context arheologic și nu au fost însoțite de alte materiale care să permită o încadrare cronologică și o atribuire sigură unor anumite culturi. În cercetările de teren făcute de-a lungul timpului, au fost descoperite așezări aparținând culturilor Coțofeni și Glina, pe terasele și înălțimile din zonă. Ținând seama și de analogii, putem încadra piesele descoperite în perioada neo-eneolitică.

Abrevieri și bibliografie

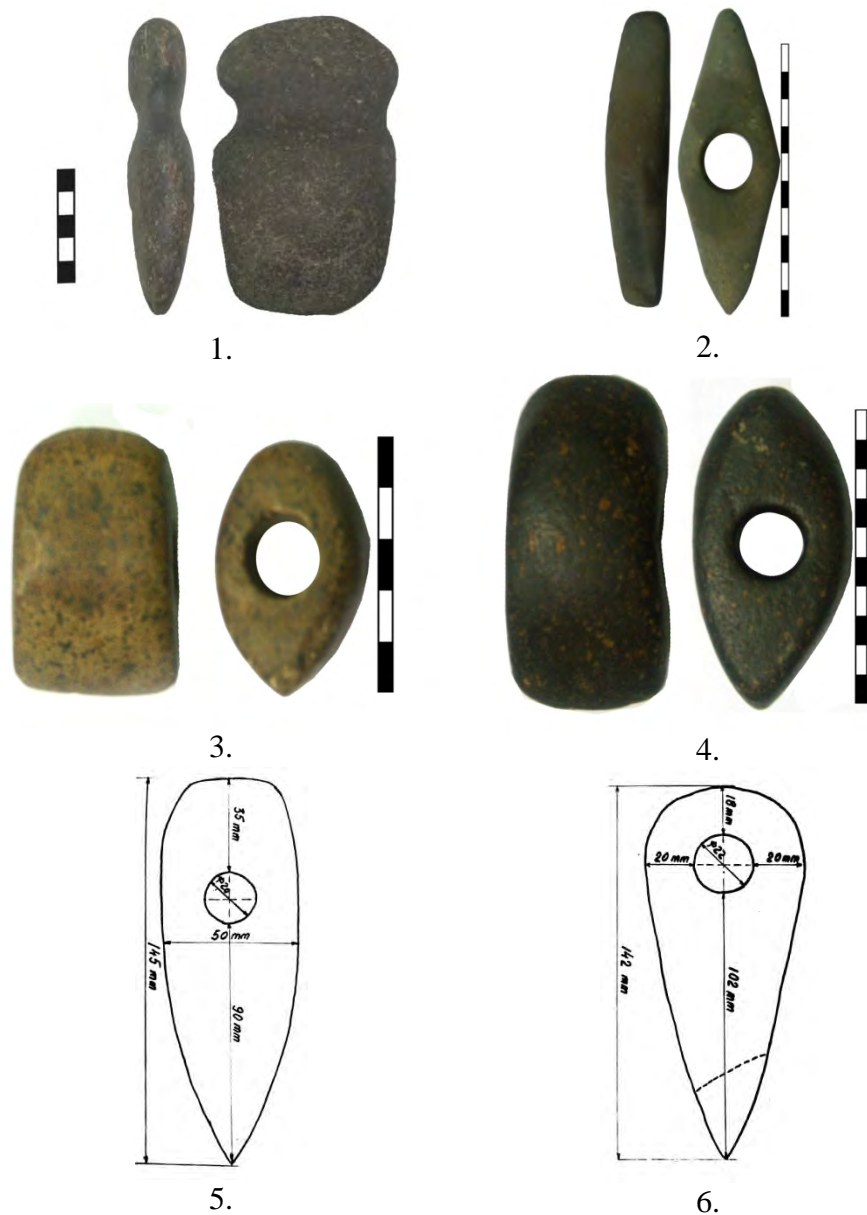
AO	<i>Arhivele Olteniei</i> , Craiova.
Apulum	<i>Apulum</i> , Alba Iulia.
Buridava	<i>Buridava. Studii și materiale</i> , Muzeul Județean Aurelian Sacerdoțeanu Vâlcea, Rm. Vâlcea.
CA	<i>Cercetări Arheologice</i> . Muzeul de istorie a R.S.R. București.
MCA	<i>Materiale și Cercetări Arheologice</i> , București.
Pangeea	<i>Pangeea</i> , Alba Iulia.
SCIV/SCIVA	<i>Studii și cercetări de Istorie Veche și Arheologie</i> , Institutul de Arheologie Vasile Pârvan, București.
ThracoDacica	<i>Thraco Dacica</i> , Institutul Național Român de Thracologie, București.
Sargeția	<i>Sargeția</i> , Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva.
File de Istorie	<i>File de Istorie</i> , Muzeul de Istorie Bistrița.
Studii Vâlcene	<i>Studii Vâlcene</i> , Rm. Vâlcea.
CAMNI	<i>Cercetări Arheologice</i> , Muzeul Național de Istorie al României, București.
Benea et alii	2009 M. Benea, M. Blăjan, D. Garoafă, <i>Unelte litice descoperite pe teritoriul comunei Popești (județul Vâlcea). Studiu petrografic și arheologic</i> , în <i>Buridava</i> , VII, 2009, p. 14-29.
Berciu	1939 D. Berciu, <i>Arheologia preistorică a Olteniei</i> , în <i>AO</i> , XVIII, nr. 101-102, Craiova, 1939.
Berciu	1953 D. Berciu, <i>Catalogul Muzeului Arheologic din Turnu Severin</i> , în <i>MCA</i> , I, 1953, p. 589- 691.
Berciu	1961 D. Berciu, <i>Câteva probleme ale culturii Verbicioara</i> , în <i>SCIV</i> , XII, 2, 1961, p. 227-239.

²⁹ Dănilă, Marinescu 1974, p. 19, 35, pl. VI/2.

³⁰ Mitrana 1985, p. 227; Stan 1986 mss, p.10, fig.1-2; Petrescu 2007, p. 267

- Berciu, 1949 D. Berciu, I. Berciu, *Săpături și cercetări arheologice în anii 1944-1947*, în *Apulum*, III, 1949, p. 1-43.
- Blăjan, 1978 M. Blăjan, T. Cerchi, *Cercetări arheologice la Aiton, Cluj-Napoca și Răchițele, jud. Cluj (partea I a)*, în *Sargeția*, XIII, 1978, p. 135.
- Blăjan, 2007 M. Blăjan, C. Panait, *Topoare-ciocan de minerit descoperite în Oltenia*, în *Pangeea*, vol.7, Alba Iulia, 2007, p.12-14.
- Blăjan, 1978 M. Blăjan, C. Tatai-Baltă, *Descoperiri din epoca neolitică și perioada de tranziție spre epoca bronzului în județele Sibiu, Alba și Cluj (I)*, în *Apulum*, XVI, 1978, p. 9-35.
- Căpătaru 2006 D. Căpătaru, *Dovezi materiale care certifică prezența și continuitatea vieții umane pe parcursul a două milioane de ani în Fumureni, jud. Vâlcea*, în *Studii Vâlcene*, N.S., II/IX, 2006, p. 20-27.
- Comșa 1972 E. Comșa, *Date despre uneltele de piatră șlefuită din epoca neolitică și din epoca bronzului de pe teritoriul României*, în *SCIV*, 2, 23, 1972, p. 245-262.
- Dănilă, 1974 Șt. Dănilă, G. Marinescu, *Unelte, arme și obiecte de piatră șlefuite descoperite pe teritoriul județului Bistrița-Năsăud*, în *File de istorie*, III, 1974, p. 17-20.
- Dragomir 1970 I. T. Dragomir, *Descoperiri arheologice la Rogojeni pe valea Horincii (județul Galați)*, în *MCA*, IX, 1970, p. 503-510.
- Fântâneau 2007 C. Fântâneau, *Perioada timpurie a epocii bronzului în bazinul Oltului inferior*, în *Buridava*, V, 2007, p. 15-31.
- Gherghe 1987 P. Gherghe, *Unelte din piatră aflate în colecția Muzeului județean Gorj, Tg. Jiu*, în *SCIVA*, 38, 2, 1987, p. 159-165.
- Iosifaru, 2012 M. Iosifaru, N. Stan, *Despre două ciocane-topor din piatră, cu șanț, descoperite întâmplător în jud. Vâlcea și în jud. Hunedoara*, în *Litua*, XIV, 2012, p. 47-54.
- Lipovan 1985 I. Lipovan, *Topoare de piatră descoperite în satul Galați (oraș Zlatna, jud. Alba)*, în *Apulum*, XXIII, 1985, p. 17-21.
- Mitrana 1985 D. Mitrana, *Fișe monografică a comunei Berislăvești, județul Vâlcea*, în *Studii Vâlcene*, VII, 1985, p. 227-235.
- Moscalu 1981 E. Moscalu, *Un tip de ciocan de piatră pentru minerit*, în *SCIVA*, 32, 1, 1981, p. 141-144.
- Petre- 1968 Gh. Petre-Govora, *Topoare-ciocan de minerit din epoca bronzului, descoperite în nordul Olteniei*, în *SCIV*, 19, 2, 1968, p. 280.

- Petre-Govora 1995 Gh. Petre-Govora, *O preistorie a nord-estului Olteniei*, Rm.Vâlcea, 1995.
- Petrescu 2007 E. Petrescu, *Vâlcea-Țara lupilor getici sau ținutul vâlcilor*, Vol. I, Rm. Vâlcea, 2007.
- Schuster 1998 C. Schuster, *Despre un anumit tip de ciocan și ciocan-topor din piatră de pe teritoriul României*, în *Thracodacica*, XIX,1-2,1998, p. 113-144.
- Stan 1986 N. Stan, *Istoricul localității Berislăvești, jud. Vâlcea*, 1986, p. 9 (lucrare de gradul I), manuscris.
- Stoicovici, Blăjan 1979 E. Stoicovici, M. Blăjan, *Unelte și arme de piatră descoperite în împrejurimile Mediașului (jud. Sibiu)*, în *Apulum*, XVII, 1979, p. 31-61.
- Tudor 1958 D. Tudor, *Oltenia romană*, ediția a II-a, București, 1958.
- Tulugea, Blăjan 2009 C. A. Tulugea, M. Blăjan, *Topoare-ciocan de minerit din colecția Muzeului "Aurelian Sacerdoțeanu" Vâlcea*, în *Buridava*, VII, 2009, p. 9-13.
- Ulanici 1975 Augustin Ulanici, *Săpăturile arheologice de la Brăneț, jud. Olt*, în *CAMNI*, I, 1975, p. 45-76.
- Ulanici 1981 Augustin Ulanici, *Cercetările arheologice din anul 1979 de la Brăneț, jud.Olt*, în *CA*, IV, 1981, p. 20-29.
- Vlădescu 1986 C. Vlădescu, *Fortificațiile romane din Dacia, Inferior*, Craiova, 1986.

Pl.I. Topoare din piatră descoperite pe raza localității Berislăvești: 1. Berislăvești, punct Vârزاری, topor-ciocan cu șanț de înmănușare; 2. Berislăvești, topor bipen; 3. Dângești, punct Poiana Preotesii, topor miniatural; 4. Stoenеști, punct Richeru, topor naviform; 5 – 6. Robaia, punct Poiana Morii, topoare cu gaură de înmănușare (apud Stan 1986).